

MILENA IVANUŠ
GRMEK, MARIJA
JAVORNIK KRČIČ,
EVA KONEČNIK
KOTNIK, KARMEN
KOLENC KOLNIK

MNENJA RAVNATELJEV O MAPI DOSEŽKOV PRAKTIČNEGA PEDAGOŠKEGA USPOSABLJANJA ŠTUDENTA

UVOD

TEMELJNI CILJ PROJEKTA *PARTNERSTVO FAKULTET IN ŠOL 2 (MODEL I: UČNA PRAKSA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU)*, KI JE POTEKAL V LETIH 2006–2007 NA PEDAGOŠKI OZIROMA FILOZOFSKI FAKULTETI UNIVERZE V MARIBORU, JE BIL OBLIKOVATI PREDLOG SISTEMSKIH, ORGANIZACIJSKIH IN NORMATIVNIH SPREMEMB, POTREBNIH ZA UČINKOVITO IZVEDBO PRAKTIČNEGA PEDAGOŠKEGA USPOSABLJANJA ŠTUDENTOV – BODOČIH UČITELJEV. Z NAMENOM SLEDITI NAVEDENEMU TEMELJNEMU CILJU SMO V PROJEKTNI SKUPINI IZDELALI IN V TEMELJNIH ELEMENTIH PREIZKUSILI PREDLOG NOVE ŠTUDIJSKE DOKUMENTACIJE V ELEKTRONSKI OBLIKI ([HTTP://DISTANCE.PFMB.UNI-MB.SI](http://distance.pfmb.uni-mb.si)) IN V OBLIKI MAPE DOSEŽKOV PRAKTIČNEGA PEDAGOŠKEGA USPOSABLJANJA ŠTUDENTA OZIROMA PORTFELJA ŠTUDENTA (KOLENC KOLNIK IDR. 2007B). OBE OBLIKI NOVE ŠTUDIJSKE DOKUMENTACIJE SE MED SEBOJ DOPOLNJUJETA.

NAMEN PRIČUJOČEGA ČLANKA JE PREDSTAVITI TEMELJNE ZNAČILNOSTI PORTFELJA ŠTUDENTA, PROCES NJEGOVEGA NASTAJANJA TER PREDVIDENO ZGRADBO PORTFELJA ŠTUDENTA.

Ob tem je namen sestavka predstaviti mnenja ravnateljev, bodočih delodajalcev pedagoškim študentom, o portfelju študenta kot prilogi k diplomu, ki bi delodajalcu omogočala vpogled v razvoj znanj, sposobnosti in spretnosti oziroma v praktične pedagoške dosežke diplomanta ter bi tako lahko prispevala k boljšim odločitvam pri izbiri najustreznejšega kandidata za delovno mesto.

Opredelitev pojma *portfelj študenta* ter cilji *portfelja študenta* pri praktičnem pedagoškem usposabljanju študentov

Portfolio (ang.) pomeni *portfelj*, *aktovko*, *listnico*, v Velikem slovarju tujk (Tavzes idr. 2002) je beseda razložena kot *listovnik* oziroma *mapa dosežkov*. V razvojnem projektu Zavoda Republike Slovenije za šolstvo *Reflektivna edukacija*, ki je potekal od leta 1999 do 2003, je bil portfelj opredeljen kot instrument za dokumentiranje posameznikovega procesa učenja, sestavljen iz raznolikih kronološko urejenih evidenc o njegovem razvoju in napredku v določenem časovnem obdobju (Razdevšek Pučko 1996, 1998, Sentočnik 1999).

V našem primeru gre za zbirko dokumentov, izdelkov, pisnih razmišljanj in drugih gradiv študenta – bodočega učitelja, ki bi nastala v procesu praktičnega pedagoškega usposabljanja na dodiplomski ravni. Portfelj študenta bi nastajal pri študijskih predmetih, ki so neposredno povezani s pripravo na pedagoški poklic, in še zlasti pri pedagoški praksi v osnovnih in srednjih šolah. Omočgal bi vpogled v razvoj študentovih znanj in sposobnosti na področjih opazovalne prakse in učnih hospitacij, izdelovanja letnih in urnih učnih priprav, izvedbe učnih nastopov in drugih, v času praktičnega pedagoškega usposabljanja opravljenih aktivnostih v okviru šol in fakultete. Zelo pomemben del portfelja bi bili (samo)refleksije in (samo)vrednotenja praktičnega pedagoškega dela študenta. Študenti bi v portfelju lahko prikazali celoten proces svojega praktičnega pedagoškega usposabljanja, od zastavljanja osebnih in skupnih delovnih ciljev do njihovega zasledovanja in uresničevanja ter razmišljanja o lastnem delu in vrednotenja le-tega.

Cilji portfelja študenta oziroma mape dosežkov praktičnega pedagoškega usposabljanja študenta so:

- razvoj miselnih veščin študenta (kompleksno mišljenje, refleksija, samoregulacija ...);
- študent prevzame odgovornost za proces raziskovanja/študija (pisno samovrednotenje, samopoznavanje);
- razvoj spretnosti v različnih vrstah komunikacije pri študentu (pisna, verbalna, grafična ...);
- podpiranje interdisciplinarnosti znanj, spretnosti in sposobnosti kot kroskurikularne usposobljenosti;
- boljše razumevanje predmetno specifičnih znanj, raziskovalnih postopkov, povezovanja in prenosa teorije v prakso ...;
- podpiranje pozitivne študentove samopodobe (motivacija);
- intenzivnejše in bolj individualno naravnano sodelovanje med študenti, univezitetnimi učitelji, mentorji – strokovnimi sodelavci in potencialnimi delodajalci.

Portfelj študenta – bodočega učitelja je vreden pozornosti zaradi več razlogov, med katerimi velja omeniti naslednje:

- med pripravo portfelja bi študenti poskušali ozavestiti, razumeti in nadgrajevati lasten osebnostni in profesionalni razvoj, s čimer bi postali aktivni center študijskega procesa ter pozneje profesionalnega delovanja;
- portfelj bi visokošolskim učiteljem omogočil postopno spremljanje študentovega dela ter lažje diagnosticiranje individualnih potreb študentov in študijske skupine;

- portfelj kot priloga k diplomi bi delodajalcu omogočal vpogled v razvoj znanj, sposobnosti in spretnosti oziroma v praktične pedagoške dosežke diplomanta, s čimer bi prispeval k lažji odločitvi pri izbiri najustreznejšega kandidata za delovno mesto.

Učenje za participacijo v družbi znanja se mora osredotočati na izgrajevanje spretnosti samostojnega, kritičnega mišljenja in presoje, na učinkovito manipulacijo z viri in informacijami, na timsko sodelovanje in prodorno komunikacijo ter predstavljanje idej. Portfelj si prizadeva doseči vse navedeno in hkrati pomeni priložnost za vpogled v kakovost študentovega napredka in v rezultate njegovega dela tudi na področju t. i. prikritega znanja (spretnosti, miselne sposobnosti, odnos do učenja in poklica ...) (primerjaj Klenowski 2002, Sentočnik 1999).

PROCES NASTAJANJA PORTFELJA

Kot smo že navedli, naj bi študentov portfelj nastajal pri študijskih predmetih, ki so neposredno povezani s pripravo na pedagoški poklic, in še zlasti pri pedagoški praksi v osnovnih in srednjih šolah. V približno **dveletnem časovnem obdobju** bi študenti **zbirali izdelke in dokumentacijo**, povezane s praktičnim pedagoškim usposabljanjem, npr. opise dejavnosti, izbrane učne priprave in analize hospitacij, izbrane izdelke na vajah, fotografije ...

Izdelki in dokumentacija v portfelju študenta bi bili kronološko urejeni, kar bi omogočilo vpogled v študentov razvoj na področju praktičnega pedagoškega usposabljanja.

Pri izdelovanju portfelja bi študenta usmerjala elektronska dokumentacija *Spremljava in evalvacija dela študentov pri praktičnem pedagoškem usposabljanju* (<http://distance.pfmb.uni-mb.si>), ki vsebuje navodila za tisti del izdelkov, ki naj bi jih študenti obvezno vložili vanj. Navodila elektronske dokumentacije bi oplemenitila oziroma dopolnjevala navodila visokošolskih učiteljev posameznih študijskih predmetov znotraj praktičnega pedagoškega usposabljanja. Nabor obveznih izdelkov in dokumentacije bi študent dopolnil z obveznim splošnim in osebnim referenčnim okvirom portfelja, s tremi splošnimi refleksijami, vezanimi na pedagoški modul in predmetno usposabljanje v osnovni in srednji šoli, z zaključnim samovrednotenjem in zunanjim vrednotenjem portfelja ter s sklepnim razmišljanjem o lastnem študijskem/profesionalnem razvoju v času praktičnega pedagoškega usposabljanja. Drugi del izdelkov naj bi študenti na podlagi lastne presoje, znanja, sposobnosti in posamezniku najprimernejšega učnega pristopa vložili v mapo ter se odločili, kako jo bodo oblikovali.

ZGRADBA PORTFELJA

Osebna mapa praktičnega pedagoškega usposabljanja študentov (Kolenc Kolnik idr. 2007b) vsebuje naslednja poglavja:

1. Splošen referenčni okvir

- 1.1 *Predstavitev, namen in cilji portfelja študenta*
- 1.2 *Cilji študija*
- 1.3 *Cilji praktičnega pedagoškega usposabljanja študenta*

2. Osebni referenčni okvir

- 2.1 *Osebna vizija, pričakovanja*
- 2.2 *Presoja osebnih kompetenc*
- 2.3 *Osebni razvojni načrt*

3. Časovni okvir dela

(osnovna časovna razporeditev predavanj, vaj, nastopov, hospitacij, prakse s pripadajočimi izdelki, refleksij, dokončanja in (samo)vrednotenja portfelja)

4. Nabor izdelkov in dokumentacije

- 4.1 *Obvezni nabor izdelkov in dokumentacije*
- 4.2 *Izbirni nabor izdelkov*
- 4.3 *(Samo)vrednotenja izdelkov*

5. Refleksije in (samo)vrednotenja med procesom praktičnega pedagoškega usposabljanja

6. Zaključek

- 6.1 *Samovrednotenje portfelja*
- 6.2 *Sklepno razmišljanje*
(samovrednotenje doseganja ciljev iz 1. poglavja, nadaljnji osebni razvojni načrt)

7. Uradna dokumentacija praktičnega pedagoškega usposabljanja

8. Kazalo portfelja

9. Literatura in viri

10. Končna ocena portfelja

KAJ O PORTFELJU MENIJO RAVNATELJI, BODOČI DELODAJALCI ŠTUDENTOV PEDAGOŠKIH ŠTUDIJSKIH USMERITEV?

Ravnateljem, ki so nemalokrat pred težko odločitvijo, katerega kandidata izbrati za delovno mesto, bi lahko bili različni izdelki, ki nastajajo v okviru praktičnega pedagoškega usposabljanja, ter pogled mentorjev in tistih, ki na fakultetah sodelujejo pri izobraževanju bodočih učiteljev, v pomoč. Vse omenjeno bi lahko bilo zbrano v mapi študentovih izdelkov (portfelju). Ker je pri uvajanju portfelja treba pretehtati tako prednosti kot tudi nevarnosti, smo se o tem pogovarjali z ravnatelji kot delodajalci. Od tridesetih partnerskih šol se je naši prošnji za pogovor odzvalo štiriindvajset ravnateljev. Pogovore smo opravili maja in v prvi polovici junija 2007. Ravnatelji so odgovarjali na zastavljena vprašanja, njihove odgovore smo zapisali in jih nato po vnaprej pripravljenih kriterijih analizirali. V pogovoru smo jih povprašali naslednje:

- kaj pomembno vpliva na njihovo odločitev za sprejem kandidata v službo;
- kaj naj bi kandidat predložil delodajalcu, da bi se ta lažje odločil za to, da bi ga sprejel v službo;
- ali menijo, da bi jim portfelj pomagal pri odločitvi za sprejem kandidata v službo;
- kateri izdelki kandidata naj bi bili po njihovi presoji obvezni del portfelja;
- kakšno težo bi pri odločitvi za sprejem kandidata v službo dali portfelju;
- ali vidijo pri uvajanju portfelja kakšne zadržke, pomisleke.

Analiza odgovorov ravnateljev je pokazala, da na njihovo odločitev za sprejem kandidata v službo pomembno vplivajo kandidatove predhodne izkušnje, poznavanje in uporaba različnih metod in oblik dela z učenci, predvsem tistih, ki vplivajo na aktivnost učencev pri pouku, pa tudi njegov interes za nadaljnje izobraževanje. Ravnatelji dajejo pomembno težo pri odločitvi za sprejem v službo pogovoru s kandidatom, na osnovi katerega spoznajo njegov odnos do učenja, poučevanja, učencev, sodelavcev.

Vsi ravnatelji, ki so sodelovali v pogovoru, menijo, da bi jim mapa študentovih izdelkov – portfelj – pomembno pomagala pri odločitvi za sprejem kandidata v službo, in zamisel ocenjujejo pozitivno. Menijo namreč, da bi portfelj opozoril na kandidatovo delavnost, na njegovo pripravljenost za delo, na njegove različne sposobnosti oziroma na njegova močna področja. Zagotovo bi jim

dobro pripravljen portfelj pomembno pomagal pri odločitvi in izbira ne bi bila odvisna le od študijske uspešnosti in sposobnosti kandidata v pogovoru oziroma pri predstavitvi.

Ravnatelji navajajo obširen nabor izdelkov, ki bi lahko bili sestavni del portfelja. Vanj bi po njihovem mnenju sodili izdelki oziroma rezultati praktičnega usposabljanja, torej vse, kar kandidat ustvari v okviru pedagoške prakse (npr. priprava na pouk, preizkusi znanja, refleksija dela v razredu ...), in izdelki, ki jih kandidat pridobiva in ustvarja pri različnih drugih, dodatnih dejavnostih. To so lahko potrdila o različnih športnih, kulturnih dejavnostih, o sodelovanju v prostovoljnih, nevladnih organizacijah, potrdila o vodenju različnih tečajev, interesnih dejavnosti. Tako širok nabor izdelkov ravnatelji utemeljujejo z naravo učiteljevega dela, saj mora biti učitelj široko razgledan človek in sposoben delati z mladimi.

Ravnatelji menijo, da bi portfelj pregledali in po lastnih kriterijih ovrednotili izdelke v njem. O tem, kakšno težo bi portfelj odigral pri odločitvi za sprejem kandidata v službo, njihovo mnenje ni bilo povsem dorečeno, kar je tudi v skladu z našimi pričakovanji, saj portfelj v šolsko prakso še ni uveden, zato predstavlja novost in s tem tudi negotovost. Nekateri ravnatelji menijo, da bi bil pri izbiri kandidata lahko odločilen, drugi bi mu dali sicer pomembno težo, nekateri mu pripisujejo tretjinski delež, pri čemer bi si po pomembnosti sledili formalni pogoji, pogovor in nato portfelj. Prepričani so, da bi lahko portfelj ustrezno prispeval k predstavitvi bodočega učitelja in pripomogel k preudarni odločitvi o zaposlitvi.

Ravnatelji glede uvajanja portfelja nimajo večjih pomislekov in zadržkov, menijo pa, da ne more biti edino merilo za presojo uspešnosti kandidata in odločilen dejavnik pri zaposlitvi. Opozarjajo tudi na to, da bi ga morali študenti preudarno koncipirati, obenem pa si želijo, da bi ohranil osebno noto oziroma da portfelji študentov ne bi bili povsem enaki.

SKLEP

Pri dokončnem oblikovanju in vpeljevanju portfelja študenta oziroma mape dosežkov praktičnega pedagoškega usposabljanja študenta je smiselno pretehtati zahteve časa in družbe, ki se kažejo tudi v sodobnih konceptih izobraževanja. Slednji poudarjajo velik pomen več prvin izobraževanja (npr. izgrajevanje spretnosti samostojnega, kritičnega mišljenja in presoje, prodorno komunikacijo

ter predstavljanje idej, oblikovanje osebnih in profesionalnih načrtov oziroma ciljev ter uresničevanje le-teh ...), ki bi jih bilo mogoče razvijati v procesu oblikovanja portfelja študenta. Ta bi visokošolskim učiteljem ponudil celovitejši vpogled v študentovo delo, njegov odnos do poklica in njegove pedagoške kvalitete ter mu s tem omogočil realnejšo končno oceno študentovega dela. Dokumentirani izdelki, samorefleksije in samovrednotenja ter vrednotenja različnih spremljevalcev študenta na njegovi študijski poti proti pedagoškemu poklicu (učitelji mentorji, visokošolski učitelji) bi zagotovo lahko predstavljali pomemben vir informacij za delodajalca. Seveda pa je treba kritično pretehtati nevarnosti oziroma pomanjkljivosti portfelja, še posebej tiste, ki se nanašajo na vpeljevanje portfelja kot priloge k diplomi. Največ bojzani se nanaša na pošten odnos študentov v prikazovanju avtorstva oziroma na problem varovalnih mehanizmov, ki bodo bdeli nad korektnostjo prikazanega študentovega dela.

Literatura:

Klenowski, V. (2002). *Developing portfolios for learning and assessment. Processes and principles*. RoutledgeFalmer: London in New York.

Kolenc Kolnik, K., Konečnik Kotnik, E., Ivanuš Grmek, M., Javornik Krečič, M. (2007a). *Elektronska dokumentacija: Spremljava in evalvacija dela študentov pri praktičnem pedagoškem usposabljanju*. Maribor: Filozofska fakulteta Univerza v Mariboru .
<http://distance.pfmb.uni-mb.si>

Kolenc Kolnik, K., Konečnik Kotnik, E., Ivanuš Grmek, M., Javornik Krečič, M. (2007b). *Priročnik. PORTFELJ – mapa dosežkov praktičnega pedagoškega usposabljanja študentov*.

Programska izdelava e-gradiva: dr. Marjan Krašna, Bojan Bedrač. Maribor: Filozofska fakulteta Univerza v Mariboru .
<http://distance.pfmb.uni-mb.si>

Razdevšek Pučko, C. (1996). *Mapa učenčevih izdelkov kot oblika spremljanja pri opisnem ocenjevanju*, Pedagoška obzorja, št. 5–6, Novo mesto, str. 193–203.

Razdevšek Pučko, C. (1998). *Samoocenjevanje – sestavina nove doktrine ocenjevanja*, Pedagoška obzorja, št. 1–2, str. 3–15.

Sentočnik, S. (1999). *Portfolio, instrument za procesno vrednotenje učenčevega in učiteljevega dela*, Vzgoja in izobraževanje, št. 3, str. 15–20.

Tavzes, M. in dr. (2002). *Veliki slovar tujk*. Cankarjeva založba: Ljubljana.

Dr. Milena Ivanuš Grmek je zaposlena na Pedagoški fakulteti v Mariboru, dr. Marija Javornik Krečič in dr. Karmen Kolenc Kolnik pa na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru.

E-pošta: milena.grmek@uni-mb.si